

Mijn weekblad

Redacteur Ton Oosterhuis

Bij het afscheid van een partijleider

Aan mijn gerechtigheid houd ik vast en ik geef haar niet op; mijn hart veroordeelt niet een mijner dagen.

Job 27:6

Een stukje oud-Amsterdam

Omdat Job Cohen als burgemeester van Amsterdam zijn mooiste tijd heeft beleefd en omdat een beroemde naamgenoot mijn pad kruiste, verdiepen we ons deze week in het verleden van onze hoofdstad. Ik richt me daarbij vooral op de buurt waarin ik vijf jaar (1950-1955) heb gewoond.

Die beroemde naamgenoot was Pieter Oosterhuis (1816-1885), geen familie, maar in zijn tijd een vooraanstaande fotograaf. Aan zijn werk is onlangs een fraai boekwerk gewijd. Daarin trof ik bijgaande foto, waarvan het bijschrift luidde: *Amsterdam, Zaagmolensloot, tegenwoordig Albert Cuypstraat.*

De Pijp geldt nu als een voorbeeld van 19e-eeuwse goedkope revolutiebouw, maar was ooit heel anders bedoeld. In de tweede helft van de 19e eeuw was stadsuitbreiding nodig vanwege de bevolkingsexplosie. In de geest van Sarphati maakte de jonge stadsingenieur Van Niftrik een idealistisch plan (1866) voor een complete uitbreidingsgordel in het poldergebied langs de rand van Amsterdam, waarbij de Pijp (toen aangeduid als buurt YY) een prachtig nieuw centrum zou worden. De gemeenteraad wees het plan echter af. Van Niftriks stratenplan vereiste een omvangrijke herverkaveling, en onteigenen per kavel zou duur en tijdrovend worden. Dat gold ook zeker voor de Zaagmolensloot (de huidige Albert Cuypstraat), een houtindustriegebied waar alle zaagmolens afgebroken zouden moeten worden.

Een nieuw plan werd opgesteld door Kalff, de directeur van Publieke Werken (plan-Kalff, 1876). Hij zag af van herverkaveling, zodat het stratenpatroon een kopie werd van het oude poldersloten-

patroon. De spoorlijn verviel, en het Centraal Station zou later aan het IJ worden gebouwd. Het invullen van de bebouwing liet Kalff over aan de vrije markt, die vooral bestond uit kleine 'eigenbouwers' die met geleend geld werkten en die snel winst wilden maken. Ze bouwden de beschikbare ruimte zo snel mogelijk vol, met behulp van de goedkoopste bouwmaterialen (revolutiebouw). Plan-Kalff liet de Zaagmolensloot ongedempt voortbestaan als water. Later tijdens de bouw werd besloten de sloot toch te dempen, zodat de huidige breedte van de Albert Cuypstraat te danken is aan die tijdelijke sloot.

De Zaagmolensloot, foto van Pieter Oosterhuis

En zo is het nu: de Albert Cuypstraat..